

A faint, red line-art map of a city block is visible in the background, showing various rectangular shapes representing buildings and streets.

MÁME RADI PANENSKÚ!

ROZPRÁVANIE O PANENSKEJ ULICI A OKOLÍ

MÁME RADI PANENSKÚ!

Na Panenskej to vždy žilo, tancovalo sa tu aj modlilo. Tu pripravovali štúrovci jazykový prevrat, neskôr sa tu nad písacími strojmi vo svojich izbách krčili legendárni maďarskí spisovatelia a v kabarete dnes chátrajúcej Astorky tancoval údajne aj Fred Astaire.

Od začiatku 70. rokov minulého storočia bola štvrt' po výstavbe Mosta SNP fyzicky aj mentálne odstránená z mapy Starého Mesta. Stavebné práce zdevastovali veľkú časť významných historických častí podhradia a most odpojil Panenskú a jej okolie od trasy bratislavského korza. Napriek tomu si táto štvrt' zachovala vlastný charakter. Tvoria ho duchovia minulosti, ktorí v nej zanechali svoje príbehy, aj historické budovy, zachované časti mestských záhrad a parkov či storočné stromy.

Panenská ulica hrá osobitú rolu aj v našich súkromných životoch. Barbara vyrastala v krásnej historickej vile na Palisádach, ktorá bola dlhé roky centrom jej vesmíru. Keď sa Illah v roku 2005 presťahovala z rodného Holandska na Slovensko, prišla na Palisády. Na internáte Svoradova navštevovala spolužiakov z VŠVU a v pube na Kozej ulici sa skamarátila s deväťročným Rómom Ronym, s ktorým si chodila požičiavať jazzové CD-čka do Artfora.

V roku 2010 sme spolu navštívili susedskú grilovačku na Panenskej. Pocity z neopakovateľného dňa sa spojili s našimi predstavami o otvorených dvoroch a susedských vzťahoch. Rozhodli sme sa zorganizovať pouličný trh. Chceli sme

zviditeľniť to, čo je na Panenskej dobré, vyčistiť ju od áut. Vytvoríť miesto na stretnutia. O rok neskôr sme s podporou mestskej časti Bratislava Staré Mesto a ďalšími susedskými organizáciami a prevádzkami otvorili náš prvý Dobrý trh s dvadsiatimi pouličnými stánkami.

Dnes Dobrý trh oslavuje svoje 5. narodeniny.

Veľa sme sa za ten čas naučili. Vrástol záujem ľudí o lokálne výrobky, zvyšoval sa počet predajcov, každý rok prišlo viac návštevníkov. Čoraz väčší bol aj záujem susedov a inštitúcií z Panenskej. Evanjelickej kostol nám každoročne otvára svoju záhradu. Aktivitami sa zapájajú inštitúcie na ulici, umelci zo susedstva robia pre verejnosť workshopy, predavačka z bižutérie Edit spieva s kapelou na ulici. Na jeden deň sa dokorán otvoria brány a súkromné dvory susedov z Panenskej pre celú Bratislavu. Dobrý trh raz do roka zobudí spiacu krásavicu.

Panenskú ulicu máme čoraz radšej. Pri príležitosti narodenín sme pripravili „výročnú“ publikáciu o Panenskej a okolí, na ktorej nájdete okrem tipov aj malé tajomstvá a príbehy z minulosti.

Prídite na Panenskú a vytvorte si vlastné šťastné spomienky!

Illah Van Oijen a Barbara Zavarská

PANENSKÁ ULICA NA OKRAJI AJ V CENTRE DIANIA

Pre mnohých neznámy priestor v okolí Panenskej ulice medzi linkami trolejbusov na Palisádach a autostrády na Staromestskej ulici je zaujímavou vnútromestskou lokalitou, kde možno pozorovať príbeh rozvoja architektúry Bratislavy naprieč storočiami. Predmestský charakter bloku v centre Bratislavy zahŕňajúci ulice Zochova, Kožia, Podjavorinskej, Konventná a Štetinova je výsledkom procesu historického vývoja mesta, ale aj moderného rozvoja v 20. storočí.

PREDMESTSKÝ KOLORIT IBA PÁR KROKOV OD HISTORICKÉHO CENTRA

Blok okolo Panenskej ulice vznikol z pôvodnej osady, ktorá sa vytvorila v stredoveku medzi kamennými hradbami vnútorného mesta a ochranným valom nazývaným aj „palisády“. Priechne bola osada vymedzená Kozou bránou a bránou na Suchom mýte. Spolu s osadou Schöndorf (dnešná Obchodná ulica) a podhradím tvorila v okolí tejto ulice jediné trvalé kompaktné osídlenie za hradbami vnútorného mesta.

V neskoršom rozvoji Bratislavy na konci 19. storočia mesto rástlo najmä vďaka industrializácii aj mimo historického centra na východ, v osiach priemyselných areálov a pozdĺž dnešných ulíc Račianska, Vajnorská a Prievozská. Panenská ulica sa tak ocitla na okraji záujmu, a to aj napriek centrálnej pozícii v strede

mesta. Sieť úzkych uličiek nelákala investorov tak, ako možnosť výstavby vo voľnej krajine pôvodných viníc, sádov a záhrad vôkol mesta.

Aj vďaka tomu sa na Panenskej zachovali mnohé významné historické pamiatky a mestské uličné viacposchodové domy s prejazdom a uzatvorenými dvormi. Svahy nad Palisádami sú posiate predmestskými vilami s výnimočnou architektúrou.

PRVOREPUBLIKOVÁ VLNA NOVEJ VÝSTAVBY

Veľké spoločenské zmeny, ktoré novému hlavnému mestu Bratislave priniesol vznik Československa v roku 1918, mali veľký vplyv na ďalší rozvoj mesta. Vznik nových štátnych inštitúcií a úradov spojený s rastom populácie prirodzene vytváral novú podobu centra. Aj okolie

Panenskej ulice sa postupne dostávalo z okraja naspäť do centra mesta. Na prázdnych parcelách v okolí bývalých záhrad zimného paláca Pálffyovcov sa postupne postavili budovy škôl, neskôr veľký obytný blok (Podjavorinskej 3, 5) či komplex internátu na Svoradovej ulici. Na Štetinovej ulici začiatkom 20. rokov vznikol obytný dom pre nových štátnych úradníkov, ktorý je dodnes jedným z najkrajších príkladov rondokubistickej architektúry na Slovensku. Tento dom okrem svojich výtvarných kvalít vstúpil do prostredia novou veľkomestskou mierkou, netypickou pre predmestský ráz Panenskej ulice.

Počas prvej republiky sa Suché mýto stalo jedným z reprezentatívnych námestí mesta. Bolo súčasťou hlavnej komunikačnej osi smerujúcej z Hlavnej stanice, cez Námestie Republiky (Námestie SNP) až k mostu cez Dunaj. Na rohu Suchého mýta v polovici 20. rokov vyrástla kaviareň Astória, ktorá sa naddlho stala centrom spoločenského života prvorepublikovej Bratislavy. Blok okolo kaviarne sa začal postupne meniť v intenciách mestského rozvoja, ktorý povoľoval stavať až do 4. nadzemných podlaží.

MOST, KTORÝ ODDĚLIL PANENSKÚ OD CENTRA

V dôsledku spoločenských zmien v období po druhej svetovej vojne sa postupne menila koncepcia rozvoja mesta. Bratislava sa budovala formou centrálného plánovania a namiesto individuálnej výstavby sa do popredia dostala veľká investičná činnosť ako napríklad výstavba mosta SNP (1967 – 1972), ktorá podstatne ovplyvnila blok okolo Panenskej.

Prerazenie Staromestskej ulice spolu s výstavbou podchodu na Námestí mieru separovalo celé územie od ulíc Starého mesta. Plány na prestavbu centra mesta pre potreby miliónovej metropoly boli veľké, no tejto časti mesta sa netýkali žiadne. V tomto období pribudli len nové obytné domy na Kozej ulici.

Panenská ulica tak ostala dodnes okrajovou ulicou, cez ktorú nevedú dopravné, ani pešie trate. Aj vďaka tomu si zachovala jedinečný ráz. Napriek tomu, že sa pomaly mení, dodnes na nej nájdete uchované architektonické dejiny z rôznych období v živom prostredí.

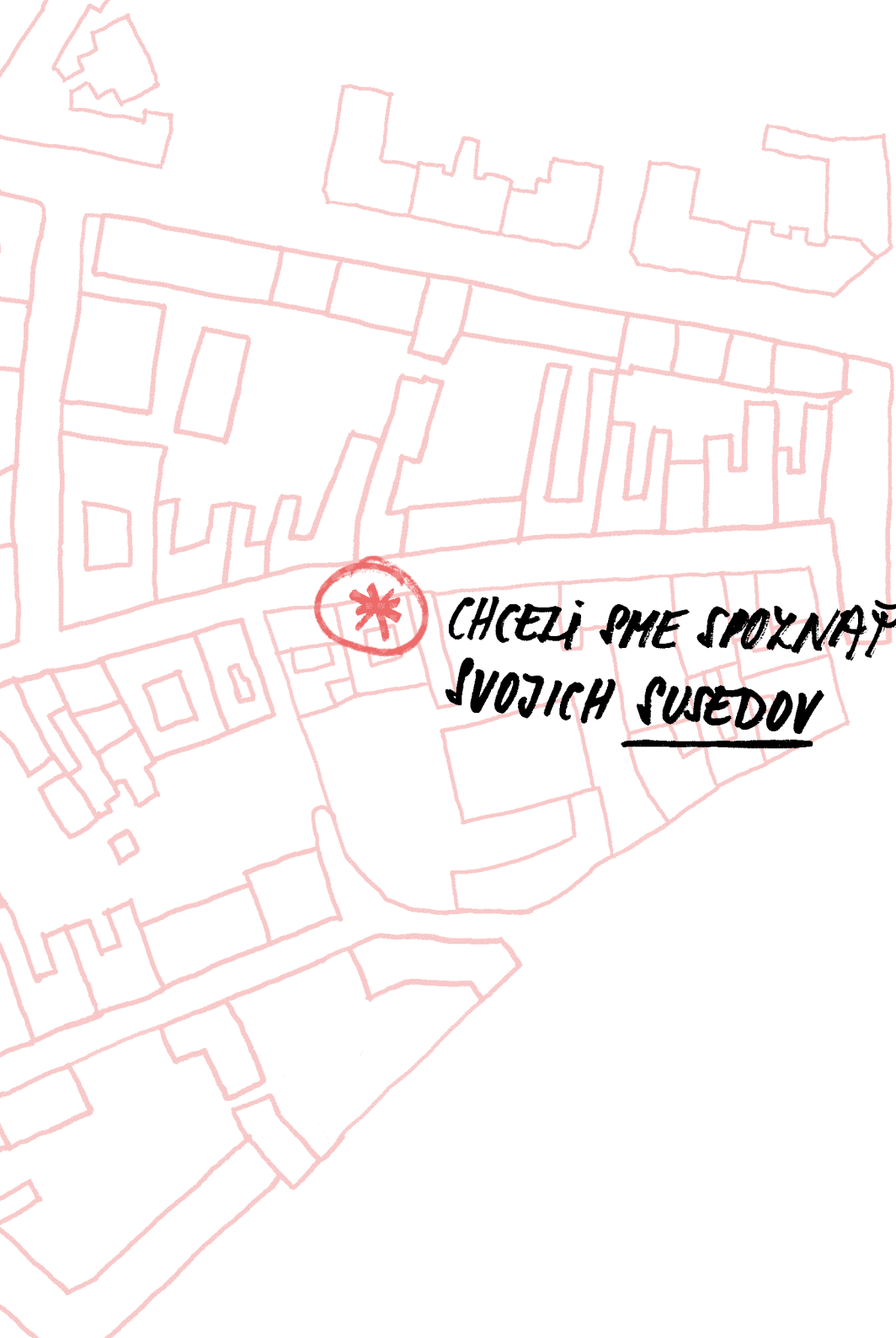
Martin Zaiček je architekt a študent doktorandského stupňa na Fakulte Architektúry STU v Bratislave. Venuje sa výskumu architektonického dedičstva 20. storočia v prostredí slovenských kúpeľov a architektúre neskorého modernizmu na Slovensku.

4

BEN PASCOE

CHCELI SME SPOZNAT
SVOJICH SUSEDOV

Keď sa budete prechádzať po Panenskej ulici, možno stretnete aj jedného z jej stálych obyvateľov. Aj vďaka nemu táto neobyčajná ulica dnes opäť ožila komunitnými podujatiami, koncertmi a susedskou vravou. Ben Pascoe pochádza z Kanady a na Slovensko prišiel učiť angličtinu. Pred trinástimi rokmi si otvoril antikvariát a kaviareň s anglickými knihami *Next Apache/Nech sa páči*, ktoré sa rýchlo stali centrom (nielen) kultúrneho diania na ulici. „*Cudzincov v Bratislave pribúdalo a my sme so spolubývajúcim uvažovali, že by bolo fajn mať miesto, kde by sa stretávali. Mali sme šťastie – získali sme od evanjelickej cirkvi do prenájmu priestor dnešnej kaviarne a naplnili ho knihami, aj mojimi vlastnými,*“ spomína Ben na úplné začiatky.

Kaviareň dnes zďaleka neslúži iba komunitu expatov, ktorí zo začiatku tvorili jej stálu klientelu. Stretnete tu rodiny s deťmi, ale aj štangastov, kreatívcov, filozofov a hudobníkov, ktorí sa na tichej teraske v átriu budovy často stretávajú nad kávičkou. V „Apači“ to žije aj po zotmení – konajú sa tu bluesové koncerty, ako pravidelní hudobní interpreti sa na komorných koncertoch objavujú bluesman Erich „Boboš“ Procházka alebo kapela Kosa z nosa.

Legendárne boli aj susedské grilovačky, ktoré Ben spoluorganizoval šesť rokov, vždy predposledný júnový štvrtok.

„*Rozmýšľali sme, ako spraviť Panenskú, na ktorej žije množstvo odlišných komunit, lepšou,*“ vysvetľuje Ben, prečo sa spoločne s Lacom Oravcom pustili do tohto nápadu.

Ben si inšpiráciu priniesol z rodnej Severnej Ameriky, kde každá susedská štvrť pravidelne robí susedské grilovačky.

„*Povedali sme si, že dobrý spôsob ako veci zlepšiť, je, keď sa ľudia začnú viac stretávať, rozprávajú a postupne sa spoznávajú. Je skvelé žiť a pracovať na mieste, kde keď idete po ulici, poznáte svojich susedov a zastavíte sa na kus reči.*“ Akcie síce postupne prerástli pôvodný zámer malého susedského stretnutia a stali sa pre ich usporiadateľov príliš veľkými, na ulicu však prišli nové podujatia ako napríklad Dobrý trh.

V kaviarni Next Apache nájdete pestrú zmes ľudí a môžete si pri bare na slovíčko odchytiť aj samotného Bena.

Ben Pascoe sa narodil v kanadskom Waterloo, v časech faxov, videokaziet a bez internetu. Po skončení bakalárskeho štúdia sa vydal na cestu po Ázii, bez telefónu, iba s knihou. Vrátil sa do Kanady, dokončil vysokú školu a aby sa vyhol štrajkom učiteľov a systému, ktorý sa mu nepáčil, presťahoval sa v roku 2000 na Slovensko. 15 rokov učí angličtinu, oženil sa a má 2 deti.

Záhada Veľkého evanjelického kostola počas Susedskej grilovačky, jún 2016

10 😊

MONIKA KOMPANÍKOVÁ

ZELENÁ NAŠEJ ULICI

VČERA, KEĎ SOM POLIEVALA
KVETY VO VÍKLADE NAŠHO
KNÍHKUPECIVA, SA PRI MNE
ZASTAVIL JEDEN PÁN SO PSÍKOM
A POĎAKOVAL SA MI, ŽE SME MU
VÁMI KVETMI UROBILI NAŠU ULICU
KRAJŠOU. TO JE PRE MŇA SUSEDSTVO.
TO, ŽE SI KVETY VÖBEC VŠIMOL,
TO, ŽE POVAŽUJE KVETY NA ULICI
ZA PERNÉ, ŽE POVAŽOVAL ZA
POTREBNÉ MI OTOM POVEDAŤ A
ŽE POUŽIL SLOVÁ NAŠA ULICA.

Keď sme vyrábali drevené kvetináče na okno, všetci mi hovorili, že to nemá zmysel, lebo nám tie kvety aj tak ukradnú. Ukradnú kvety z kvetináčov? Nechcelo sa mi tomu veriť. Veď tie kvety majú hodnotu zopár centov a kúpite ich ľahko na trhu. Predstava, že si niekto pchá do vrečka obnažené korenky lobeliiek s kusmi rozmrvenej hlíny, sa mi zdala absurdná.

No kvety predsa začali miznúť, predsa si niekto tú námahu dal, a tak sme kvetinky komplikovaným spôsobom do kvetináčov popriväzovali. Nepriviazané rastlinky miznú stále, zostávajú po nich smutné hlboké diery. Nevadí. Tých ľudí, ktorí prejdú okolo a pohľad na cudzie kvety ich poteší, je určite viac ako tých, ktorí chcú mať ten pohľad len pre seba a najlepšie vo vlastnej kuchyni.

Naša ulica by mohla byť tou najkrajšou ulicou v meste. Najzaujímavejšou už je, vďaka rôznorodosti našich susedov, ktorí sa usadili vo dvoroch, bytoch, kostoloch, záhradách, pivniciach a kanceláriách. Máme tu základnú školu, hudobnú školu, škôlku, domov pre seniorov, rakúske centrum, nemecký Goetheho inštitút, turecké veľvyslanectvo, židovskú obec, evanjelický kostol, gay klub, vinotéku, suši bar, niekoľko kaviarní, jednu špeciálnu (kaviareň Next Apache), miesta, kde sa cvičí joga, opravovňu bicyklov aj topánok, galériu, kníhkupectvo, knižnicu, lekára, optiku, starožitnosti, krajčírstvo, hostel, večierku, penzión, nadácie, architektov, právnikov, banku. To všetko na dvoch relatívne krátkych uliciach.

Ak by som pokračovala ďalej až po Paliásy a nadol na Staromestskú ulicu, našli by ste tu detskú lekárku, bistro, zelovoc, bagetériu, kvetinárstvo, cintorín, záhradu s detským ihriskom. Všetko, čo človek potrebuje v meste k spokojnému životu. Už chýba hádam iba plaváreň a trhovis-

ko. Vnútorne susedské vzťahy existujú, sú živé a cieľavedome rozvíjané, poznáme sa navzájom, zdravíme sa, komunikujeme, spolupracujeme.

No chýba tu trochu viac estetiky a poriadku. Niečo, čo by všetky tieto ulice scelilo aj vizuálne, navonok. Vyrušujú ma fyzické prekážky, rozbité obrubníky, chodníky a zaplátaná cesta, zapchaté kanálove vpusty, ohnuté dopravné značky, plné smetné koše a všadeprítomné zaparkované autá, kvôli ktorým musíte kľučkovať z jednej strany ulice na druhú.

Nedokážem ovplyvniť to, aby mesto položilo nový asfaltový koberec aj na postranné ulice, nielen na tie, kadiaľ sa presúvajú kolóny dôležitých ľudí. Ani aby obmedzilo či vyriešilo parkovanie tak, aby zostalo miesto aj pre chodcov, kočíky, bicykle a kolobežky. Nedokážem primáť vlastníkov rozpadajúcich sa krásnych mestských palácov, aby tieto budovy zachránili a opravili. Čo viem a môžem, je pozametať chodník, umyť výklady a zasaďiť kvety tam, kadiaľ chodia naši susedia aj neznámi ľudia a môžem tým inšpirovať aj ďalších.

Možno by zatiaľ stačilo zasaďiť pred každý vchod do dvoch veľkých kvetináčov stromčeky. Jeden sprava a jeden zľava. Na Panenskej je okolo päťdesiat brán a vchodov. To je sto stromčekov, to už je poriadna súvislá zelená alej. Pod stromčekmi stoličky, popolníky, na parapetoch noviny. Klebetiaci susedia.

Monika Kompaniková sa v kníhkupectve Artforum stará o PR, médiá, prípravu je debaty, koncerty a podujatia. Stará sa aj o knižky z vydavateľstva, o noviny Čo čítať a web medziknihami.sk. Je autorkou štyroch kníh pre dospelých a jednej detskej knižky.

VCHOD
VEDIA

16

JANA BINDER

CHCEME BYŤ OTVORENÁ A PRÍVETIVÁ INŠTITÚCIA

Budova Goetheho inštitútu na Panenskej ulici svojimi aktivitami výrazne prerástla svoje pôsobenie inštitúcie ponúkajúcej výučbu nemeckého jazyka a rozvíjajúcej dialóg o nemeckej kultúre. Jej dvere sú dnes dokorán otvorené pre širokú verejnosť. Inštitút sa aktívne zapája do komunitných stretnutí a diskusií a prispieva ku zvyšovaniu kvality kultúrneho života v Bratislave. Kde berie nápady, ale hlavne motiváciu nám prezradila jeho súčasná riaditeľka Jana Binder.

O Goetheho inštitúte je čoraz viac v Bratislave počuť. Čím to je?

Keď som do inštitútu pred dvoma rokmi prišla, naša budova bola ako spiaca krásavica. Dvere boli stále zatvorené a vlastne ste nevedeli, či môžete vojsť, alebo nie. A to som chcela zmeniť.

Naša budova je tu totiž pre každého, nielen pre ľudí, ktorí hovoria po nemecky alebo u nás študujú nemecký jazyk.

Začali ste výraznou premenou samotného priestoru inštitútu.

Sídlime v krásnej historickej budove na skvelej ulici. Vedeli sme, že ak do inštitútu chceme prilákať nových ľudí, budeme musieť začať organizovať nejaký program aj pre verejnosť. A na to sme si potrebovali vyčleniť nové priestory.

Začali sme s prerábkou našej nemeckej knižnice. Premiestnili sme police a zredukovali počet kníh. Naším cieľom bolo vytvoriť otvorené a prívetivé miesto, do ktorého pozveme nielen našich susedov, ale aj širokú verejnosť. Na prízemí inšti-

tútu sídli kaviareň *Goriffee Kaffeehaus*, do ktorej pokojne môžete prísť aj bez knižničného preukazu. Môžete tu ľubovoľne dlho pracovať alebo si čítať knihu – bez toho, aby ste si čokoľvek v kaviarni museli objednať. Bolo pre nás veľmi dôležité, aby u nás vznikol takýto nekomerčný verejný priestor, do ktorého môžete prísť „len tak“.

Sme totiž sponzorovaní nemeckými verejnými dotáciami, a preto si myslíme, že Goetheho inštitút by mal vystupovať do určitej miery aj ako verejný priestor. Nie ako elitárska a súkromná inštitúcia.

Čím sa vám podarilo osloviť verejnosť?

Bolo to práve prostredníctvom rôznych programov a podujatí, ktoré nutne nesúviseli s Nemeckom alebo nemeckou kultúrou.

Uvedomujeme si, že naša knižnica je veľmi špecializovaná. Ponúka len nemecké knihy a ich publikum v Bratislave nie je príliš veľké. Navyše, vnímala nás skôr staršia generácia, čo sme chceli zmeniť.

Máme veľmi dobré technické zázemie, a preto sme naše priestory začali poskytovať neziskovým organizáciám a nekomerčným podujatiam, ktoré sa nám páčia. V inštitúte sa už konali všakovaké akcie, ako napríklad Krakatoa Talk Club, BR(e)AKfast alebo Creative Mornings. Všetky ku nám priniesli nové publikum. Dnes máme viac žiadostí o priestor ako voľných dní.

Po dvoch rokoch pôsobenia na Slovensku ste nedávno spustili projekt Ajn-Fach, ktorý je praktickou realizáciou veľkej témy – ekonomiky zdieľania.

Goetheho inštitúty majú každý rok zadanú špeciálnu tému a tohtoročnou témou bolo zdieľanie. Postupne sa u nás vyvinula myšlienka vytvoriť knižnicu vecí. Keď môžeme požičiavať knihy alebo spoločenské hry, prečo by sme nemohli požičiavať napríklad vrtáčku alebo odšťavovač?

Ako projekt vznikal? V našom prostredí je to niečo úplne jedinečné, nepoznáme veľa príkladov zo zahraničia.

Na začiatku sme mali množstvo otázok. Bude to celé fungovať? Nepoškodí nám ľudia veci? Ako začať?

Spočiatku sme si chceli prenajať priestor v niektorej z prázdnych budov na Panenskej, bol by to však veľmi náročný proces. Rozhodli sme sa preto, že to skúsime priamo u nás. S ponukou na spoluprácu sme oslovili nemeckú architektonickú skupinu ON/OFF, ktorá pre nás vytvorila návrh flexibilnej mobilnej police. Nakúpili sme prvé predmety a začali s propagáciou.

Aké sú reakcie na projekt po pár mesiacoch jeho fungovania?

Skvelé. Väčšina predmetov je neustále v obehu. Ľudia sú spoľahliví a nemali sme žiaden vážnejší problém. Ak aj predmety nejako poškodia, ľudia nás sami na to upozornia. Dokonca nám ponúkajú ďalšie predmety, ktoré doma používajú iba občas, a chcú ich zdieľať s ostatnými. Uvažujeme preto, čo bude ďalej. Chceli by sme do knižnice pridať aj rôzne workshopy. Preto by nás veľmi potešilo, ak by sa niekto sám ponúkol a povedal: „Ja viem šiť, môžem spraviť workshop šitia.“

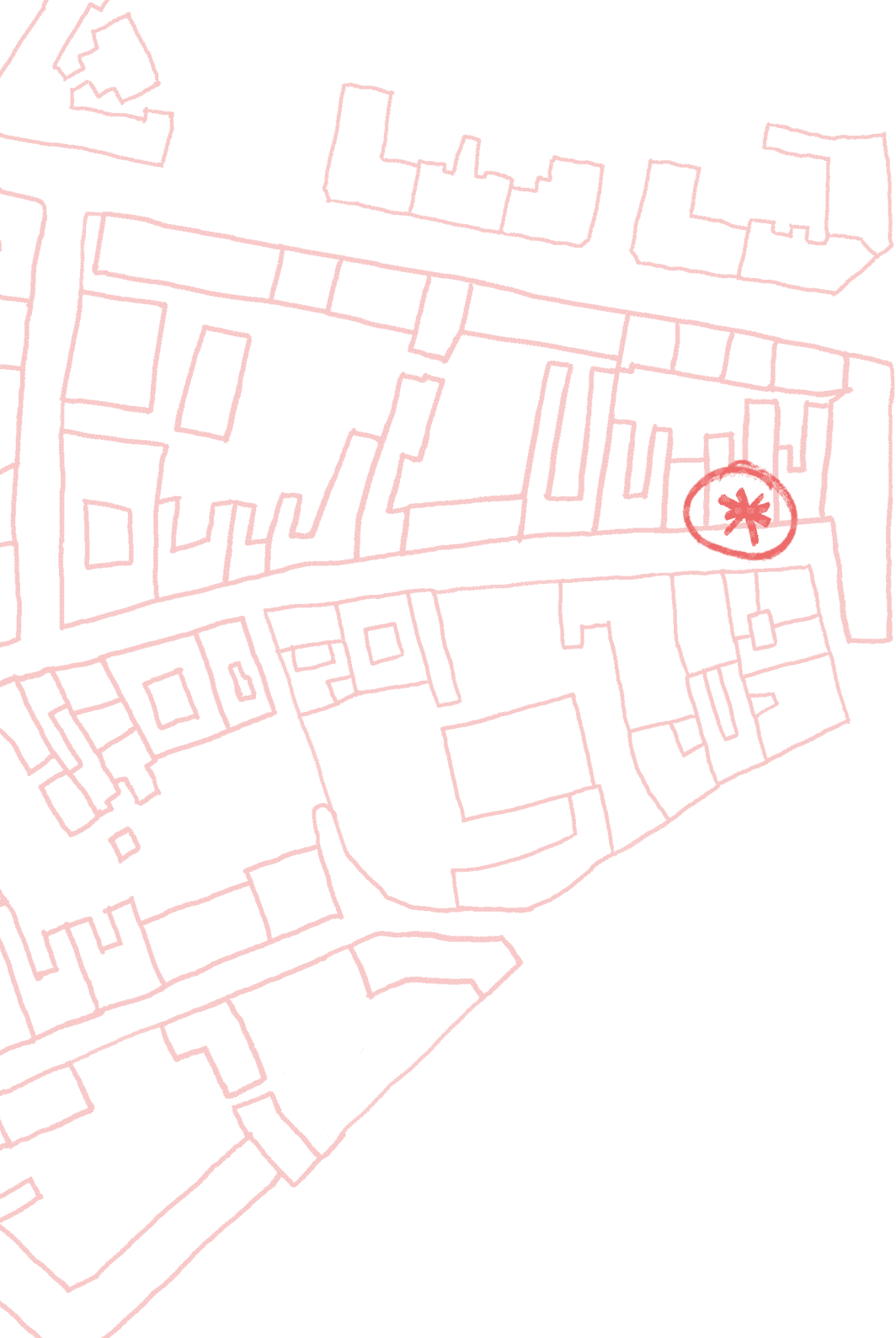
AjnFach začal ako jednoročný projekt, ale už teraz máme pocit, že s ním po roku nechceme prestať. Naopak, budeme hľadať cestu, ako ho posunúť ďalej.

Za krátky čas vášho pôsobenia na Slovensku je zrejmy váš záujem o spoluprácu s miestnou kultúrnou a umeleckou scénou. Tento rok ste podporili napríklad aj začínajúci projekt Hidden Places Festival (festival súčasného umenia vo verejnom priestore). Ako vnímate svoju úlohu a úlohu inštitúcie, akou je Goetheho inštitút?

Slovensko a Nemecko spájajú aktuálne témy ako verejný priestor, mestské záhrady a novovznikajúce kultúrne centrá. A práve tu vidím naše poslanie. Náš inštitút vie sprostredkovať cestu do Nemecka pre tímy, ktoré sa práve takýmto projektom venujú a umožniť im tak zdieľať skúsenosti s organizáciami, ktoré niečo podobné už zrealizovali v Nemecku.

V rámci vašej práce meníte pôsobisko každých 5 rokov. Kde ste žili pred príchodom do Bratislavy?

Pred Bratislavou som žila a pracovala päť rokov v São Paule, čo je obrovské mesto. Len na mojej ulici žilo takmer pol milióna ľudí, čo je v podstate celá Bratislava.

Bolo takmer nemožné sa s kýmkoľvek zoznámiť a bližšie spoznať svojich susedov. Verejný priestor tam takmer nefunguje. Ulice sú prázdne a človek v podstate kráča popri oplotených súkromných pozemkoch. Bola to pre mňa náročná skúsenosť a prísť naspäť do Európy prinieslo veľkú úľavu.

Keď sa niekam presťahujete, čo je pre vás najdôležitejšie pri udomácnovaní?

Ľudia a možnosť zoznámiť sa s nimi. Pretože iba tak máte pocit, že ste doma. Toto je niečo, čím je pre mňa Panenská ulica výnimočná. Vďaka mojim susedom som si veľmi rýchlo vybudovala silný vzťah k tomuto mestu.

Čo si na živote a bývaní v Bratislave a na Panenskej najviac ceníte?

Teší ma, že priamo v mojej štvrti sú malé obchodíky, pekáreň či lekáreň, nemeckú školu mám len pár minút od domu. Keď som žila v São Paule, školský autobus odchádzal o 4:30 ráno a dve a pol hodiny trvalo, kým doviezol moje deti do školy, kde im vyučovanie začínalo o siedmej. Dnes odchádzam z domu o 7:45, deti sú v škole o 7:50 a ja som v práci o 7:55. Je to nezaplátiteľný luxus.

Kráčam po Panenskej do práce a stretávam ľudí. Pozdravíme sa. Akoby som ani nežila v meste, ale skôr niekde na vidieku. Dom, v ktorom bývam, má záhradu, s ktorou susedí základná umelecká škola. Často je počuť, ako žiaci hrajú na hudobných nástrojoch. A to je krásne.

Jana Binder

Kultúrna antropologička, ktorá vyrastala v Nemecku, Číne a Portugalsku. Šesť rokov pôsobila v Goetheho inštitúte v São Paule a od roku 2013 pôsobí v Bratislave. Bol to pre ňu návrat do „starej dobrej Európy“. Panenská ulica, na ktorej sa Goetheho inštitút nachádza, sa stala novým domovom pre ňu a jej rodinu. Venuje sa rozvoju nezávislej kultúrnej scény na Slovensku a podpore komunitných projektov.

Lycejná ulička

24

PETER KLVIČEK

SMI, V KTORÝCH SA LIETA, SÚ TIE NAJLEPŠIE

Z okna svojho bytu má výhľad na Panenskú, aj na nenápadnú Lýcejnú ulicu. Keď idú okolo jeho kamaráti, zvyknú naňho volať: „Peter, Peter, si doma?“ Maliar a grafik Peter Klúčik býva v dome na Panenskej od začiatku nultých rokov. Spoločnú históriu si však s domom a ulicou píše dlhšie.

Bývali ste s vašou rodinou v dome na Panenskej odjakživa?

Dom nám bol vrátený v reštitúcii po novembri 1989. Predtým ho komunisti znárodnili, môjho otca mali vyplatiť peniazmi, ale – ako to mali vo zvyku – na to už zvysoka kašľali. Môj otec nedostal nič. Mali sme doma celé stohy lajstier, ako si otec štyridsať rokov dopisoval s úradmi. Pred tým, než dom otcovi zabavili, mal v ňom vychýrenú vináraň, varili sa tam vynikajúce jedlá. Pracovala v nej geniálna kuchárka, pani Malinovská, na ktorú otec a mama spomínali ako na vzácný poklad. Aj moja mama sa od nej veľa naučila. Otec tiež založil a vydával noviny pre podnikateľov a obchodníkov, boli tam inzeráty, adresy a kontakty na rôzne firmy a služby. Bol to akýsi predchodca neskorších *Zlatých stránok*.

Keď sa otec dozvedel, že mu vrátili dom, usmieval sa a o niekoľko hodín zomrel. Ako by ho pri živote držala už len táto posledná nevybavená vec.

Aký ste mali k tomuto miestu vzťah počas vášho detstva a dospelovania?

Pamätám sa, ako som začal mať rád túto štvrť už v časoch, keď som chodil na ŠUP-ku, ktorá bola pôvodne tu na Palisádach.

Vedel som, že sme tu kedysi mali dom, otec mi ho ukázal. K týmto miestam sa mi viažu mnohé spomienky. Vtedy ešte stálo pôvodné Suché mýto. Bola to rušná mestská časť s obchodmi, ktorou premávala električka.

Bývate tu roky, ako sa Panenská ulica za ten čas zmenila?

Na tom, ako sa Panenská zmenila, má podľa mňa veľkú zásluhu Ben (pozn. red.: Ben Pascoe). On sa raz v ďalekej budúcnosti stane bratislavskou legendou. Keď sa tu objavil a otvoril Next Apache, vytvoril správnu atmosféru, ktorá sem pritiahla intelektuálov, spisovateľov, umelcov a aktivistov, ktorí sa tu radi stretávajú. Vznikla spojnica medzi Artforom a Next Apache, týmito dvomi kultúrnymi inštitúciami našej ulice. Ulicou sa niekedy nesú tóny Bobošovej harmoniky, keď sú u Bena bluesové pondelky.

To sú pozitívne veci. Horšie je, že začiatok ulice sa pomaly mení z peknej na škaredú. Najprv sa zaslepením ulice jej začiatok zmenil na tmavý kút, dielo skazy dokoná stavba sedemposchodovej budovy, ktorá premení začiatok ulice na hlboký kaňon. A keď sa otočím chrbtom k začiatku ulice a pozerám na jej opačný koniec, vyrušujú ma tam niektoré mo-

derné prvky vo výhľade. Ako obyvateľ Panenskej sa neustále trasiem od strachu, čo bude s Habermayerovým palácom a vedľajším domom. Aký osud ich čaká. Bohužiaľ, máme tu developerov, pri ktorých sa musíme báť, čo zase vyhútajú. A úrady im to všetko „oštenglujú“.

Čo máte rád na živote na Panenskej?

Predovšetkým to čaro, ktoré sa bohužiaľ postupne stráca. Ako napríklad pekný malý dom s čarovným balkónom na začiatku ulice, ktorý stál na mieste, kde sa teraz stavia vysoká sedemposchodová budova. Balkón plný kvetov trčal do ulice. Zakaždým, keď som išiel okolo, som sa na ten balkón pozrel. Raz išiel okolo spisovateľ Lubo Feldek a keď zbadal obyvateľku domu Andrejku Dömeovú, ako polieva muškáty, postavil sa pod balkón a spamäti jej zarecitoval balkónovú scénu z *Romea a Júlie*.

Občas sa mi sníva jeden druh sna. Nachádzajú sa v ňom popri reálne existujúcich miestach v našom okolí aj také, čo neexistujú. Trebárs medzi Panenskou a Konventnou je ešte jedna štvrt', o ktorej som doteraz nevedel. Alebo je tu niekde v blízkosti zopár tajomných uličiek. Sú dobre ukryté a objavím ich až vtedy, keď nad nimi lietam. Panenská je oveľa dlhšia a do Artfora je to ďaleko.

Panenskú ulicu sme si s mojou ženou zamilovali. Naše blízke okolie, žltý evanjelický kostol, na ktorý vidíme cez okno, zvuky organovej hudby. Mojej žene vždy vylepší náladu krátky výlet k Jurajovi a Anke do starožitností, ktoré máme len pár krokov od nás. Domov sa vráti skoro vždy nadšená, s hlavou plnou pekných drobností. Ulica ožila aj s príchodom Illah a Barbary, ktoré začali organizovať Dobrý trh.

Ako vyzerá váš deň počas Dobrého trhu?

Mám rád ten deň, keď je tu Dobrý trh. Tlačénica, zvuky, farby, vôňa. Je úžasné, ako táto úzka Panenská ulica pojme veľké množstvo ľudí a nepraskne vo švíkoch. Mám rád aj večer predtým, keď sa všetko pripravuje. Akoby to riadila nejaká neviditeľná ruka. Autá, ktoré tu vždy parkujú, postupne niekam miznú, ich majitelia si ich poslušne preparkujú a ulica je prázdnejšia ako inokedy. Len dievčatá chodia sem a tam, lepia lístky, robia prípravy. Na druhý deň ma zobudia zvuky z ulice, pozriem z okna a poviem si: „*Je to dobré, je plno. A neprší.*“ Keď je trh, akoby zázrakom sa vždy vyčasi. Vyrazím von, prechádzam sa a vždy stretnem veľa mojich známych, na to sa teším.

Každý Dobrý trh je tak trochu iný. V podvečer, keď už pomaly končí a trhovníci si začínajú baliť veci, dav ľudí pomaly redne a na ulici sa začnú objavovať rôzne autá a dodávky, ktoré nakladajú veci, vtedy ma zakaždým chytí clivota. A tak to má byť.

Peter Klúčik sa narodil v Bratislave, býva a pracuje v dome na Panenskej ulici. Venuje sa maľbe, grafike a knižnej ilustrácii. Študoval na Vysokej škole výtvarných umení u profesora Albína Brunovského. Je autorom mnohých knižných ilustrácií pre tituly ako *Pipi Dlhá Pančucha*, *Robinson Crusoe*, ilustroval knižné vydanie *Hobbita* od J. R. R. Tolkiena. Vystavoval na Slovensku aj v zahraničí a za svoje knižné ilustrácie získal viaceré ocenení.

Dobry trh na Panenskej z balkónu ZUŠ Ruppeldta

HISTORICKÉ OMRNINKY

V období stredoveku sa v blízkosti Panenskej ulice nachádzali vinohrady a na miestach, kde dnes stoja domy, sa rozprestierali rozľahlé meštianske záhrady. Ulica svojím tvarom kopírovala vonkajšie valové opevnenie mesta, tzv. palisády.

Prvý raz sa ulica spomína už v roku 1368 pod názvom Nunnen Pewnt, čiže záhon mníšok. Boli to práve klarisky, ktoré tu vlastnili vinohradnícky hon Pönt, majer a okolité záhrady. Podľa nich dostala ulica svoje meno – po nemecky je to Ulica mníšok (Nonnenbahn), po maďarsky Apáczapálya a po slovensky Panenská ulica.

Povráva sa, že istý čas skrýval jeden z domov na Panenskej ulici aj vzácny Mozartov rukopis.

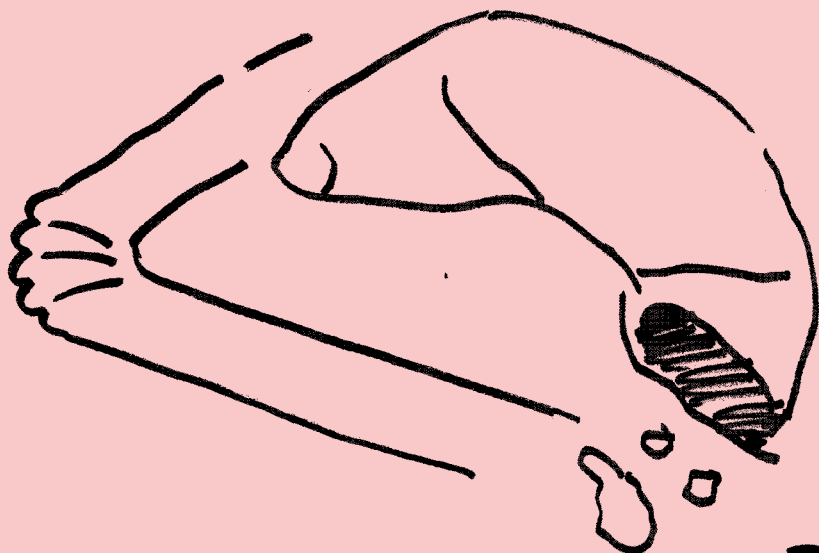

Na ulici dodnes stoja mnohé domy šľachticov (napr. Illésházy, Erdódy) či bohatých obchodníkov (Habermayer). Žili tu krajčíri, čižmári, poštári a pekári.

V 17. storočí na túto tichú perifériu z mesta vyhnali evanjelikov. Tí si na Panenskej a na priľahlej Konventnej ulici postavili kostoly, zriadili lýceum, internáty, nemocnicu a sirotiniec. Začal tu pulzovať čulý študentský život.

Bratislavské rožky sú občianske združenie, ktoré sa venuje prezentácii a záchrane tradícií v Bratislave. www.bratislavskerozky.sk

MÁME RADI PANENSKŮ!

Zostavovateľka

Zuzana Palicová
www.prStories.sk

Editorka

Barbora Tomíková

Jazyková korektúra

Zuzana Andrejcová Ferusová

Grafický dizajn

Tereza Maco, Zuzana Liptáková

Fotografie

Boris Németh
www.borisenmeth.com

Fotografie Dobrého trhu

Marek Jančúch

Tlač

DEVIN printing house, s.r.o.

Ďakujeme za podporu a spoluprácu:

Ben Pascoe, Monika Pascoe Mikyšková,
Jana Binder, Peter Klúčik, Oto Macháč,
Alexandra Pažická, Martin Zaiček,
Monika Kompaníková, Soňa Jambová,
Anna Jablonowska-Holy,
o.z. Bratislavské rožky a o.z. Čierne diery
a všetci naši susedia z Panenskej a okolia.

www.punkt.sk

www.dobrytrh.sk

info@punkt.sk

DOBRY TRH®

Vydané občianskym združením

Punkt, 2016

Prvé vydanie

Náklad: 400 ks

ISBN 978 – 80 – 972396 – 8 – 8

Ďakujeme

Realizované s finančnou podporou
Úradu vlády Slovenskej republiky - program
Kultúra národnostných menšín 2016

Hlavný partner

Partner

Balassiho inštitút
Maďarský inštitút
v Bratislave

O DOBROM TRHU

Dobry trh vznikol v roku 2011 z iniciatívy o.z. Punkt a koná sa trikrát do roka: v apríli na Jakubovom námestí, v septembri na Panenskej ulici a jeho decembrová vianočná edícia je v Starej tržnici a jej susedstve – na Namestí SNP, Laurinskej a Nedbalovej ulici. Dobry trh oživuje mestsky verejny priestor, otvára ulice a dvory pre ludí, vytvára miesto pre stretnutia a zážitky. Podporuje malovýrob- cov a kvalitné domáce produkty, ale aj produkty rozmanitých kul- túr a etník, ktoré sú súčasťou na- šej spoločnosti. Prináša do mesta kultúrny program a do diania za- pája lokálne komunity.

* o.z. Punkt

Občianske združenie Punkt funguje od roku 2007. Iniciovalo a organizo- valo podujatia ako *Bratislava Design Week* a *PechaKucha Night Bratislava*. Dnes pravidelne organizuje Dobry trh, odbornú konferenciu *What City?*, projekt na zachovanie kultúrneho dedičstva *Localicon* a angažuje sa v Aliancii Stará tržnica.

